

ב"ח, י"ח בשבט תשפ"ו
5 בפברואר 2026
תיק מס' 85171

פסק דין

לבין

בעניין שבין

– הנתבע

– התובע

ב"כ הלווה

מנהל גמ"ח הלוואות

עמותת גמ"ח ההלוואות

רקע

התובע מנהל גמ"ח הלוואות לטובת אנשים נזקקים. בעבר הלווה התובע, בשם העמותה, מספר הלוואות ללווה. בשנת 2024 ביקשה הלווה מהתובע הלוואה גדולה על סך 140,000 ₪ על מנת לכסות חובות שהיו לה בשוק האפור עם ריביות גבוהות.

לפגישה הגיעה הלווה עם עו"ד (להלן – הנתבע), בתור אדם שמסייע לה בפירעון החובות הגדולים. לאחר כמה בדיקות ובירורים נאות התובע לבקשת הלווה. סוכם שההלוואה תינתן על ידי צ'קים מחשבון העמותה, על סך 10,000 ₪ כל צ'ק, בתשלומים חודשיים, שינתנו לנתבע, אשר ידאג לפירעון החובות שלה על ידי הסכומים הללו.

הודגש במהלך כל ההסכם שכל ההלוואה היא מול הלווה בלבד, וכי לנתבע ולצ'קים שניתנו לו אין קשר עם פירעון החוב של הלווה.

בתאריך 09/24 פרע הנתבע צ'ק אחד על סך 10,000 ₪. מאוחר יותר, בתאריך 10/12/24, עשו הסכם חדש לפריסה רחבה יותר של הצ'קים, והנתבע השיב את הצ'קים הראשונים, וקיבל במקומם 34 צ'קים על סך 4000 ₪ כל צ'ק, במקום הצ'קים הקודמים. מתוך הצ'קים הללו הופקדו, לטענת התובע, שמונה צ'קים, הנתבע לא הכחיש זאת.

מתוך חשד שעלה לתובע בנוגע לפריעת החובות של הלווה, דרש התובע מהנתבע שלא להפקיד ולהשתמש בשאר הצ'קים.

בין הצדדים יש מחלוקת לגבי המשך השימוש והפקדת הצ'קים שנתן התובע, בשם העמותה, לנתבע, לפריעת חובותיה של הלווה. התובע מבקש מהנתבע להשיב לו את כל הצ'קים שנשארו ולא הופקדו, ואילו הנתבע תובע את זכותו להפקיד את הצ'קים לחשבון, כנגד הפרעון שהוא פרע מכספו האישי כנגד חובותיה של הלווה.

עמוד 1 מתוך 7

משרד ראשי: רח' ברוריה 2, ת.ד. 8178 ירושלים 91080 P.O.B 8178 Brurya St. Main Office:

טל' 02-5371485 Tel 02-5379626 פקס Fax 02-5379626 www.eretzhemdah.org beitdin@eretzhemdah.org ע"ר מס' 580120780

Founders: The Bellows Family, Chicago, Illinois

טענות התובע

בטענתו העיקרית טוען התובע כי הנתבע ידע על כך שהלווה נתונה בחובות כבדים מאוד ושאינו סיכוי שהיא תחזיר את החוב, ובכל זאת הגיע איתה לביתו של התובע ובכך נתן את הגיבוי שלו לבקשתה ורק מתוך כך נענה התובע לבקשתה, תוך שהוא סומך על הנתבע שידאג לפירעון ההלוואה הגדולה. אומנם הובהר שאין קשר בין הנתבע להלוואה אבל הנתבע לטענתו ראה בכך רק זהירות של הנתבע מתוקף היותו עורך דין ואף יתכן שנעשה מתוך מודעות לכך שהלווה לא תוכל להחזיר את ההלוואה.

בטענה משנית העלה התובע ספק לגבי פירעון החובות של הלווה על ידי הנתבע. הנתבע הפקיד את כל הצ'קים לחשבונו הפרטי ולא הראה קבלות או אסמכתאות על העברת הכסף לנושים. התובע העלה חשד בדבריו לכך שהנתבע נכנס לכל העניין כיוון שהיו לו עניינים כלכליים עם הלווה ועל ידי הצ'קים שניתנו מהנתבע הוא דאג להחזרת חובות שהיא הייתה חייבת לו.

התובע דורש מהנתבע להשיב לו את כל הצ'קים שנתרו.

טענות הנתבע

הנתבע טען שלאורך כל הדרך הוא הדגיש באופן ברור שהוא מוכן לעזור ללווה בעזרת הנגישות היחסית שיש לו אל הנושים אבל בלי שום לקיחת אחריות על פירעון ההלוואה שלה לתובע. הוא הדגיש את הדבר בפני התובע ואף אמר לו לשקול טוב את נתינת ההלוואה הגדולה. לטענתו התובע הוא זה שהיה מעוניין לעזור ללווה וביקש מהנתבע לסייע בפירעון החובות שלה.

הנתבע טען שהוא פרע מכספו האישי את כל חובותיה של הלווה כיוון שאם היה נותן את הצ'קים הדחויים הם היו שווים הרבה פחות מהסכום הנקוב בהם. הוא לא היה יכול להשיג קבלות ואישורים על פירעון החובות כיוון שמדובר על נושים אלימים שאין להם שום רישום של התנהלות כספית מסודרת.

הנתבע דורש מהנתבע לאפשר לו לפרוע את מלוא הצ'קים שנתרו על מנת להחזיר לעצמו את הסכומים שהוא נתן עבור פריעת חובותיה של הלווה.

שאלות לדיון

האם הנתבע נחשב לערב על החוב של הלווה?

האם יש לחייב את הנתבע מדין 'פיצויי הסתמכות'?

האם התובע יכול לחזור בו מן הצ'קים שמסר לנתבע?

על מי לשאת בתשלום אגרת בית הדין?

האם הנתבע נחשב לערב על החוב של הלווה?

הגמרא בבבא בתרא (קעג, ב) מביאה מקור לכך שערב מתחייב בתשלום הלוואה במקרה שהלווה לא פורע את ההלוואה. כסמך להתחייבות הזאת מביאה הגמרא פסוקים מהתורה וכמו כן מציינת הגמרא את ההנאה שיש לערב בכך שהמלווה סומך עליו ונותן את ההלוואה ללווה.

אומנם כדי שההתחייבות שלו כערב תחול צריך שהוא יסכים לכך ויעשה קניין על ההתחייבות הזאת, וגם בערבות הנעשית בשעת מתן מעות ההלוואה שלגביה נפסק בשו"ע (חוי"מ סימן קכט, ב) שאין צורך בקניין כדי להתחייב, בכל אופן צריך שהערב יאמר שהוא מוכן להיות ערב עבור ההלוואה.

אכן הרמ"א (שם) כתב :

'ואפילו לא נתערב בהדיא, רק שאומר למלוה להלוות ללווה כי בטוח הוא, ועשאו על פיו והיה שקר, חייב לשלם לו, דהוי כאילו נתערב לו (מהרי"ו סימן פ').

אולם, גם כאן צריך שהמלווה יאמר להלוות ללווה 'כי בטוח הוא'. בנוסף לכך, הש"ך (שם ס"ק ז) הביא שהמהרש"ל ב"מ של שלמה' סבר שרק אם הלווה אמר במפורש 'חזי דעלך קסמכינא' (ראה שעליך אני סומך במתן ההלוואה זאת ללווה הזה) אז חלה הערבות, אך בלי אמירה זו לא תחול התחייבות של הערב כלפי המלווה.

במקרה שלפנינו הנתבע אומנם קיבל לידי צ'קים מהתובע אך מוסכם שהדבר לא היה קשור להסכם ההלוואה שהיה כולו מול הלווה בלבד, ולכן אין לו מחויבות לפירעון של ההלוואה. מתוך כך מבואר שאין לחייב את הנתבע בתור ערב שיתחייב להשיב את סכום ההלוואה במקרה שהלווה לא פורע אותה, אף שהוא קיבל לידי את הצ'קים של סכום ההלוואה.

לסיכום, לנתבע אין דין 'ערב' על ההלוואה שנתן התובע ללווה.

האם יש לחייב את הנתבע מדין 'פיצויי הסתמכות'?

אומנם, התובע טען שבעצם הנוכחות של הנתבע עם הלווה ובכך שהגיע איתה והראה רצינות שאכן התהליך כולו יוביל לפירעון החובות הרבים שעל הלווה, הוא (התובע) נענה לבקשתה של הלווה. ועוד

הוסיף התובע להוכיח שמעולם הוא לא נתן הלוואות בסכומים הקרובים לסכום ההלוואה הנידונה, ועשה כן רק מתוך כך שהסתמך על כך שהנתבע הגיע יחד על הלווה ויצר את הרושם שהוא דואג לכך שהדברים יקרו. בנוגע להימנעותו של הנתבע מלערוב עבור ההלוואה, הסביר התובע שהדבר נבע מזהירות שלו ואף מידיעה שהיא לא תוכל לעמוד בפירעון ההלוואה. מכל מקום, הרושם שנוצר מצידו של הנתבע גרם לנזק עבור התובע, שהסתמך על כך.

אכן מצאנו בפוסקים חיוב נזק שנובע מהסתמכות של הניזק על המזיק, הסתמכות שהביאה את הניזוק לעשיית פעולה או להימנעות מפעולה שגרמו לנזק.

כך מובא בגמרא במסכת בבא קמא (דף ק עמוד א) :

ריש לקיש אחוי ליה דינרא לרבי אלעזר, אמר : מעליא הוא, אמר ליה : חזי דעלך קא סמכינא.
א"ל : כי סמכת עלי מאי למימרא? דאי משתכח בישא בעינא לאיחלופי לך, והא אתה דאמרת :
רבי מאיר הוא דדאין דינא דגרמי, מאי לאו ר' מאיר ולא סבירא לן כוותיה! א"ל : לא, ר' מאיר
וסבירא לן כוותיה.

מבואר מהקשר הגמרא שמדובר על חיוב של נזיקין – שהרי זהו דינו של רבי מאיר המוזכר בגמרא – 'דינא דגרמי' – חיוב דיני משום גרימת נזק. אם כן יש מקום לומר שגם במצב שאין התחייבות מדיני ערבות, אם נוכיח שהלווה הסתמך על האדם הנידון, ונתן את ההלוואה רק על סמך הבטחתו ובכך נגרם לו נזק, הרי שיהיה חיוב של האדם לשלם למלווה על הפסדו. וכן מצאנו שהסביר הנתביבות (שם בס"ק ב בביאורים) את הדין שהבאנו מהרמ"א, על פי דברי הש"ך – שהחיוב הינו מדין גרמי של נזיקין ולא מדין ערבות.

אומנם, בנידון שלנו נראה שאין לחייב מצד חיובי נזיקין מכמה סיבות :

ראשית – לא נאמרה שום אמירה של הנתבע על כך שהתובע יכול לסמוך עליו ולתת את ההלוואה, ובלשון הגמרא דלעיל, לא נאמר "חזי דעלך קא סמכינא". הפך זאת – הנתבע חזר והדגיש שאין לו שום קשר ומחויבות כלפי ההלוואה. גם אם התובע טוען ואף מוכיח שהוא לא היה נותן הלוואה כזאת ללא נוכחותו של הנתבע – אין בכך כדי להחשיב את הנתבע כמי שנתן סמך והתחייבות לנתינת ההלוואה. בנוסף – לפי פוסקים רבים, כיוון שחיובו של רבי מאיר מדינא דגרמי לא נעשה כנזק ישיר – הרי שאין לחייב עליו אם לא היה רצון של גורם הנזק להזיק, או דבר הקרוב לכך. וכך מבואר ברמ"א (חו"מ, קכט, ב) שכתב – 'ועשאו על פיו והיה שקר'...'

בנוסף, אף שהתובע העלה חשד בטענתו שהנתבע ידע שללווה לא תהיה אפשרות לפרוע את החוב ויותר מכך – יתכן שאף היה מעוניין במתן ההלוואה ללווה כדי שיוכל דרך זה להיפרע ממנה על כספים שהיא הייתה חייבת לו – אין שום ראיה לדבר וגם התובע לא טען את הדבר באופן ודאי אלא רק כחשד.

על פי זאת מבואר שגם אם נניח שהתובע אכן התרשם מכך שהנתבע הגיע עם הלווה ורק בשל כך הסכים לתת לה הלוואה כה גבוהה – בנידון שלנו אין לחייב משום זה את הנתבע באחריות על פירעון ההלוואה.

על כן אנו קובעים, שאין לחייב את הנתבע בתשלום מדין פיצויי הסתמכות.

האם התובע יכול לחזור בו מן הצ'קים שמסר לנתבע?

כעת יש לברר, האם במסירת הצ'קים שמסר התובע לנתבע, יש משום מחויבות שלא ניתן להשיבה, או שיש בידו לבטלם.

עם מתן הצ'קים התחייב התובע לעמוד בפירעון שלהם שכן הדבר נחשב כהתחייבות שלו לתשלום כלפי הנתבע. ההתחייבות חלה מעצם נתינת הצ'קים לידי, ונחשבת למעשה קניין שלא ניתן לחזור ממנו.

הפוסקים נחלקו בגדר המחויבות של צ'ק לפי ההלכה. נפרט בקצרה את השיטות העיקריות בפוסקים בדיון זה ואת ההשלכה לנידון שלנו:

שיטת רוב הפוסקים – דין צ'ק הינו כדין שטר חוב. כך פסק הגר"מ אליהו (מאמר מרדכי - שביעית מאמרים סימן כט), הגר"מ שטרנבוך (תשובות והנהגות כרך ג סימן תע), הגרי"י פישר (אבן ישראל חלק ח סימן צא), והפתחי חושן (דיני הלוואה, פרק י, הערה כא).

יש פוסקים שהבינו שדין הצ'ק ותוקפו גדול יותר משטר חוב והוא נחשב כנתינת כסף ממש. כך הובא בשם הרב משה פיינשטיין (בספר מילי דנזיקין של הרב אפרים ברנשטיין, ח"א עמ' קכב) ובשם הגרי"ש אלישיב (מובא בספר מכירת חמץ כהלכתו פרק ח הערה יט).

שיטה שלישית נכתבה בשו"ת שבט הלוי (חלק ז סימן רכב) ובדברי הגר"נ גולדברג (מובא בתחומין כרך יב עמוד 295). הם ראו בצ'ק דין של מתן הרשאה – שכן האדם הנותן מורה לבנק לתת סכום כסף מחשבונו עבור מקבל הצ'ק.

לפי שתי השיטות הראשונות ודאי שהנותן איננו רשאי לבטל את הצ'ק ללא סיבה ברורה ומוכחת לאי עמידת המקבל בהתחייבותו – כגון אי אספקת דבר שנקנה תמורת הצ'ק או כעין זה.

לפי השיטה השלישית היה נראה שהנותן רשאי לבטל את הצ'ק גם לאחר נתינתו – שכן מצינו בשיטת השו"ע (ראה בסמנים קכב – קכג בחלק חושן משפט) שניתן לבטל מתן הרשאה.

אומנם מצינו שגם לשיטה זו הדבר ייאסר – כך הובא בפסקי דין בית הדין בירושלים (חלק יא עמוד שלז):

"ואמנם, גם אם צ'ק אינו אלא הוראת תשלום (כפי שיטת שבט הלוי והגרז"ן), כיון שכבר מסרו למוכר או לנותן השירות - אסור לו לבטל אותו בבנק, שהרי זה כאילו חזר ונטלו ממנו, אלא א"כ המוכר נטל את הצ'ק ולא סיפק לקונה את המקח, אבל אם סיפק לו את המקח, אלא שיש לקונה על המוכר טענות ותביעות - אינו רשאי לבטל את הצ'ק, ואם עשה כן - חייב לשלם לו את ההוצאות שנגרמו לו בבנק בגלל ביטול הצ'ק".

ועוד נראה שבדברים מעין אלו – שהינם חלק מהתנהלות כלכלית רציפה במדינה, יש להתחשב בחוק בתור דינא דמלכותא ומנהג הסוחרים (שמחייב כפי שמבואר בדין קנין סיטומתא) ולראות אותו כמחייב בעניין. כך כתב בשו"ת מנחת יצחק (חלק ה סימן עו) בנידון של צ'ק. החוק (חוק העונשין סעיף 432 ועוד שם) קובע באופן ברור איסור ואף דיני ענישה על מי שנותן צ'ק ללא כיסוי או מבטל צ'ק שלא כדין.

במקרה שלנו, אין שום ראיה ביד התובע לכך שהנתבע לא עמד בדבר שלשמו ניתנו לו הצ'קים. חוסר הבאת אסמכתאות לפריעת החובות איננה מהווה שום ראיה במקרה שלפנינו שכן יתכן ואכן מדובר במלווים מהשוק האפור וגרוע מכך, וכל ההתנהלות מולם חייבת להיות בהתאם – וכפי שפירט הנתבע בטענותיו. עוד נציין שמההתכתבויות בווטסאפ שהראה הנתבע בפני בית הדין, כאשר התובע לא הכחיש אותם להדיא, התרשם בית הדין בנכונות דברי הנתבע שאכן פרע את חובותיה של הלווה מהכספים שלו, אף אם אין וודאות בדבר.

ובאופן כללי - כיוון שהצ'קים ניתנו הרי שעל התובע (נותן הצ'קים) מוטלת החובה להוכיח שהייתה הפרה ברורה מצד המקבל (הנתבע), שמצדיקה את ביטול הצ'קים והחזרתם. משאין ראיה כזאת על התובע לעמוד בהתחייבות שלו ולכבד את הצ'קים שנתן.

על כן אנו קובעים שעל התובע לעמוד בהתחייבותו בנתינת הצ'קים שנתן לנתבע לפי התאריכים הנקובים בהם, גם במצב שהלווה איננה פורעת את חובה, וגם ללא ראיה על כך שהנתבע אכן פרע את חובותיה של הלווה בעזרת הצ'קים שניתנו לו.

לסיום נוסיף ונאמר, כי אין בקביעתנו בפסק דין זה משום הכרעה לעניין חובותיה של הלווה לעמותה אותה מנהל התובע. מכיוון שהיא איננה צד להליך זה, איננו מתייחסים לכך.

אגרת בית הדין

על פי ההלכה, כאשר שני הצדדים מתנהלים בדיון באופן סביר, נחשבת פנייתם כ"פנייה משותפת", ועל כן עליהם להתחלק בשווה באגרת בית הדין (כך גם עולה ממדיניות בית הדין המפורסמת באתרו). במקרה שלפנינו שילם התובע אגרה בסך 2,800 ₪, ועל הנתבע לשלם לו חצי מהאגרה, על סך 1,400 ₪.

החלטות

1. תביעת התובע בשם עמותת הגמ"ח, להשבת הצ'קים שניתנו לנתבע נדחית.
 2. הנתבע רשאי להפקיד את 26 הצ'קים שנמסרו לו מאת התובע על סך 4,000 ש"ח כל אחד, במועד הנקוב על גבי כל אחד מהם, ולתובע אסור לבטלם.
 3. הנתבע חייב לשלם לתובע 1,400 ₪ החזר עבור חצי מאגרת בית הדין.
 4. ניתן לערער על פסק דין זה עד ל 30 יום מהמועד הנקוב בו.
- פסק הדין ניתן ביום י"ח בשבט תשפ"ו, 5 בפברואר 2026

בזאת באנו על החתום

הרב עומר יוסף, דיין

הרב יהונתן ארנברג, אב"ד

הרב יורם קאפאח, דיין